

ARTYKUŁY/ARTICLES

Prof. dr hab. Tomasz Sójka

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0001-7555-6829

e-mail: tomasz.sojka@amu.edu.pl

Dr Agata Dasiewicz

e-mail: agata.dasiewicz@gmail.com

Ustąpienie akcjonariusza jako antydyskryminacyjny instrument ochrony mniejszości

Shareholder resignation as an anti-discriminatory instrument
to protect minorities

Streszczenie

Instytucja ustąpienia akcjonariusza ze spółki jest nadzwyczajnym instrumentem, chroniącym mniejszościowego akcjonariusza prostej spółki akcyjnej przed nieetycznymi i dyskryminacyjnymi działaniami samej spółki lub akcjonariuszy kontrolujących spółkę, które w sposób trwały i poważny naruszają jego interesy. Jest to więc instytucja przewidziana do zastosowania w szczególnie drastycznych przypadkach. Ustąpienia akcjonariusza ze spółki nie powinno się postrzegać jako uniwersalnego rozwiązania problemu bycia „więźniem spółki” – a więc ogólnej, powszechnie dostępnej alternatywy dla zbycia akcji niepublicznej spółki w warunkach braku płynnego rynku dla jej akcji. Celem niniejszego artykułu jest rozstrzygnięcie kontrowersji wokół zakresu zastosowania omawianej instytucji. Autorzy opowiadają się za wąskim jego ujęciem.

Słowa kluczowe: prosta spółka akcyjna, ustąpienie akcjonariusza z prostej spółki akcyjnej

JEL: K22

Abstract

The institution of the resignation of a shareholder from the company is an extraordinary instrument to protect a minority shareholder of a simple joint-stock company from unethical and discriminatory actions by the company itself or by shareholders controlling the company that permanently and seriously infringe on his interests. Thus, it is an institution provided for particularly drastic cases. The resignation of a shareholder from the company should not be seen as a universal solution to the problem of being a "prisoner of the company" – that is, a general, generally available alternative to the disposal of shares of a non-public company in the absence of a liquid market for its shares. The purpose of this article is to solve the problem of the scope of application of the institution in question, advocating a narrow view of it.

Keywords: simple joint-stock company, shareholder resignation

Wprowadzenie

Ustąpienie akcjonariusza z prostej spółki akcyjnej wpisuje się w szerszą problematykę „wyjścia” wspólnika¹ z zamkniętej spółki kapitałowej. Przez pojęcie zamkniętej spółki kapitałowej rozumie się spółkę, którą charakteryzują takie cechy, jak niewielka liczba wspólników, zaangażowanie wspólników w zarządzanie spółką, ograniczenia zbywalności

praw udziałowych, brak otwartego rynku zbytu dla praw udziałowych danej spółki oraz znaczne podobieństwo do spółek osobowych (Fleischer, 2017, s. 321). Powszechnie przyjmuje się, że mechanizm ustawowego wyjścia wspólnika z zamkniętej spółki kapitałowej ma stanowić instrument ochrony mniejszości, który powinien przeciwdziałać sytuacji, w której wspólnik stałby się „więźniem spółki”². Instrument ten powinien być pomocny zwłaszcza wówczas, gdy

udziałowiec nie ma możliwości zbycia swoich praw udziałowych na rzecz zewnętrznego inwestora (Bąk & Rutkowski, 2021, s. 37; Fleischer, 2017, s. 339), a jednocześnie nie chce pozostawać w spółce z uwagi na konflikt z innymi wspólnikami bądź z samą spółką. Dodatkowo środek ten ma prowadzić do uniknięcia konieczności sądowego rozwiązania spółki z uwagi na konflikt między udziałowcami.

W tych okolicznościach instytucja ustąpienia akcjonariusza z prostej spółki akcyjnej – będąca antydyskryminacyjnym instrumentem ochrony mniejszości – zasługuje w pełni na aprobatę. Z uwagi na pionierski charakter wspomnianej regulacji w polskim prawie spółek kapitałowych konieczne jest przeprowadzenie gruntownej jej analizy, a szczególnie rozwiązanie problemu zakresu jej zastosowania. Opowiadamy się przy tym za koniecznością wąskiej i restrykcyjnej wykładni przesłanek zastosowania instytucji ustąpienia akcjonariusza. Celem niniejszego artykułu jest wykazanie, że ustąpienie akcjonariusza ze spółki jest nadzwyczajnym instrumentem, chroniącym mniejszościowego akcjonariusza prostej spółki akcyjnej przed dyskryminacyjnymi działaniami akcjonariuszy kontrolujących spółkę lub samej spółki, które w sposób trwały i poważny naruszają jego interesy. Jest to więc instytucja przewidziana do stosowania w szczególnie drastycznych przypadkach. Nie powinno się jej postrzegać jako uniwersalnego rozwiązania dla ogólnego problemu bycia więźniem spółki – a więc jako ogólnej, powszechnie dostępnej alternatywy dla zbycia akcji niepublicznej spółki w warunkach braku płynnego rynku dla jej akcji. Taka wąska i rygorystyczna interpretacja przesłanek jej zastosowania pozwala jednocześnie obronić tę instytucję przed głosami krytyki zgłaszanymi niekiedy w doktrynie.

Mechanizmy wyjścia z zamkniętych spółek kapitałowych w wybranych ustawodawstwach obcych

Przewidziane w obcych ustawodawstwach mechanizmy wyjścia z zamkniętych spółek kapitałowych mogą przybierać różne formy. Niektóre zamieszczone są w prawie handlowym, inne w prawie upadłościowym, a jeszcze inne uregulowane są w prawie zobowiązań (Fleischer, 2017, s. 340). Wśród różnorodnych rozwiązań na uwagę zasługują przede wszystkim dwa mechanizmy, a mianowicie upoważnienie sądu do orzeczenia o rozwiązaniu spółki oraz przyznanie wspólnikom mniejszościowym prawa żądania wykupu ich praw udziałowych przez wspólników większościowych. Co istotne, instrumenty te mogą obowiązywać w danym ustawodawstwie równolegle. Dodatkowo czynnikami odróżniającymi od siebie mechanizmy wyjścia ze spółki mogą być okoliczności warunkujące ich zastosowanie. Przykładowo ustawodawca może nadać klauzuli wyjścia kształt środka ochrony wspólnika mniejszościowego przed naruszaniem jego praw przez wspólników większościowych albo przyznać takiemu wspólnikowi prawo wyjścia na jego żądanie z uwagi na zajście istotnych okoliczności niekoniecznie naruszających jego prawa (Fleischer, 2017, s. 340).

Na szczególną uwagę zasługuje przewidziany w prawie brytyjskim środek ochrony wspólnika, przyznający mu prawo wystąpienia do sądu z żądaniem wydania stosownego orzeczenia, w sytuacji gdy sprawy spółki prowadzone są w sposób naruszający interesy wszystkich bądź niektórych wspólników, w tym wspólnika występującego z takim żądaniem. Mechanizm ten, zwany *unfair prejudice*, uregulowany jest w części 30 ustawy Companies Act 2006³, zatytułowanej „Protection of members against unfair prejudice”. Instytucja *unfair prejudice* wywodzi się z instrumentu w postaci „sprawiedliwej i słusznej likwidacji” (*just and equitable winding up*), obowiązującego na mocy ustawy Joint Stock Companies Winding Up Act 1848. Przez prawie 100 lat sprawiedliwa i słusna likwidacja była jedynym środkiem zaradczym dla „uciskanych” wspólników. Uciskany wspólnik, chcąc skorzystać z tego środka, zmuszony był wykazać nie tylko, że sprawy spółki są prowadzone w sposób naruszający jego interesy, ale także, że likwidacja spółki byłaby słuszną i sprawiedliwą. Okoliczności te skłoniły brytyjskiego ustawodawcę do uchylenia zamieszczonych w Companies Act postanowień dotyczących likwidacji spółki i zamieszczenia ich w Insolvency Act 1986 (Veziroglu, 2018, s. 531). Do ustawy Companies Act wprowadzono natomiast alternatywne instrumenty prawne możliwe do zastosowania w przypadkach pokrzywdzenia wspólników. Obecnie, w myśl art. 994 ust. 1 lit. a) Companies Act 2006 wspólnik spółki może wystąpić do sądu z pozwem o wydanie wyroku na tej podstawie, że sprawy spółki są lub były prowadzone w sposób niesprawiedliwie szkodzący (*unfairly prejudicial*) interesom wszystkich lub tylko wybranych wspólników (w tym przynajmniej jego samego). Jeżeli sąd uzna przesłanki wskazane przez wspólnika za przekonujące, wówczas uprawniony jest wydać wyrok, który uzna w danych okolicznościach za najwłaściwszy dla rozwiązania danego problemu. Przepisy Companies Act 2006 zawierają jedynie przykładowy katalog środków, które mogą zostać orzeczone przez sąd. Sąd może zatem orzec chociażby o obowiązku nabycia udziałów pokrzywdzonego wspólnika przez innych wspólników lub przez samą spółkę, a w przypadku nabycia udziałów przez samą spółkę zażądać odpowiedniego obniżenia kapitału spółki (art. 996 ust. 1 i 2 lit. e) Companies Act 2006). Bez wątpienia w prawie brytyjskim to właśnie mechanizm *unfair prejudice* stanowi środek prawny pozwalający wspólnikowi, którego interesy są naruszane, wystąpić ze spółki. *Unfair prejudice* jest więc jednym z mechanizmów wyjścia ze spółki, stanowiącym środek ochrony wspólników (Bąk & Rutkowski, 2021, s. 38).

Możliwość wystąpienia przez wspólnika z żądaniem sądowego orzeczenia o ustąpieniu ze spółki z ważnych przyczyn przewidziana jest w prawie szwajcarskim (Veziroglu, 2018, s. 527 i 530). Stosownie do art. 822 ust. 1 Obligationenrecht wspólnik może wnieść pozew do sądu o zezwolenie na rezygnację z ważnej przyczyny. W myśl art. 822 ust. 2 Obligationenrecht umowa spółki może przyznawać wspólnikom prawo odstąpienia od umowy i uzależniać je od spełnienia określonych warunków. W doktrynie szwajcarskiej za ważne przyczyny uznaje się m.in. nieustanne nadużywanie władzy i zaufania, brak podziału zysku, zaciemnianie danych spółki, trwały konflikt interesów (Radwan, 2016, s. 428), powta-

rzające się naruszanie postanowień umowy spółki bądź sytuację, w której nie istnieją już przesłanki natury osobistej lub majątkowej, z powodu których pierwotnie została zawarta umowa spółki, w związku z czym osiągnięcie celu spółki nie jest już możliwe lub jest znacznie utrudnione (Zdanikowski, 2020, s. 164; Pfenniger, 2009, s. 1857).

Przewidziany w prawie szwajcarskim mechanizm sądowego orzeczenia o ustąpieniu wspólnika ze spółki był inspiracją dla prawa tureckiego. Aktualnie artykuł 531 Tureckiego kodeksu handlowego przyznaje akcjonariuszom reprezentującym 10% kapitału w spółce akcyjnej bądź 5% w spółkach publicznych uprawnienie do wystąpienia z żądaniem likwidacji spółki w przypadku zajścia ważnych przyczyn. Co istotne, art. 531 Tureckiego kodeksu handlowego umożliwia sądowi zastosowanie także innych środków prawnych – w tym m.in. zobowiązanie do nabycia praw udziałowych powoda – w miejsce likwidacji spółki. W odróżnieniu jednak do brytyjskiej regulacji w tureckim prawie instytucja rozwiązania spółki oraz alternatywne środki zaradcze przewidziane zostały w tej samej jednostce redakcyjnej. W prawie tureckim nie doszło bowiem do oddzielenia mechanizmu ustąpienia ze spółki od środka prawnego, jakim jest likwidacja spółki (Veziroglu, 2018, s. 530).

Rozwiązanie, którego konsekwencją może być wyjście wspólników ze spółki kapitałowej, zostało także przewidziane w szwedzkim prawie spółek. Stosownie do artykułów 21–22 szwedzkiego prawa spółek formą ochrony mniejszości przed naruszaniem jej interesów przez wspólników większościowych jest możliwość wystąpienia przez wspólników reprezentujących przynajmniej 10% udziałów z żądaniem sądowego rozwiązania spółki. Spółka – w odpowiedzi na żądanie jej likwidacji – może wnieść o orzeczenie przez sąd wykupu praw udziałowych wspólników mniejszościowych zamiast orzeczenia rozwiązania spółki. Przewidziana w artykułach 21–22 szwedzkiego prawa spółek instytucja ma jednak wąski zakres zastosowania, ponieważ nadużycie będące przesłanką do wystąpienia z żądaniem rozwiązania spółki musi obejmować naruszenie prawa lub statutu oraz powinno być poważne i długotrwałe (Almlöf, 2022, s. 182).

Możliwość skorzystania z instytucji wyjścia wspólnika z zamkniętej spółki kapitałowej w sytuacji, gdy pozostali wspólnicy niesprawiedliwie naruszają jego interesy w spółce, staje się więc w ustawodawstwach zagranicznych coraz częściej spotykanym środkiem prawnym.

Dotychczasowe instrumenty wyjścia ze spółki przewidziane w polskim systemie prawnym

W polskim porządku prawnym instytucja ustąpienia akcjonariusza ze spółki stanowi istotne *novum* legislacyjne. Jednym ze zbliżonych i tradycyjnych instrumentów przewidzianych w Kodeksie spółek handlowych z pewnością jest wypowiedzenie umowy spółki. Wypowiedzenie umowy spółki dopuszczalne jest jednak jedynie w spółkach osobowych i stanowi podstawowy środek pozwalający wspólnikowi za-

kończyć jego uczestnictwo w spółce. Mechanizm ten nie jest formą ochrony mniejszości – wypowiedzenie umowy spółki może bowiem złożyć każdy wspólnik bez względu na pozycję zajmowaną przez niego w spółce. Przepisy Kodeksu spółek handlowych nie uzależniają dopuszczalności wypowiedzenia umowy spółki od zaistnienia okoliczności uzasadniających takie wypowiedzenie. Innymi słowy, uprawnienie do wypowiedzenia umowy spółki osobowej przysługuje wspólnikowi również wówczas, gdy jego prawa w spółce nie są naruszane (Radwan, 2016, s. 39 i n.). Analogiczny do wypowiedzenia umowy handlowej spółki osobowej instrument ustawodawca przewidział dla spółki cywilnej. W celu wyjścia ze spółki wspólnik spółki cywilnej ma – na podstawie art. 869 § 1 k.c. – możliwość skorzystania z „klasycznego” wypowiedzenia umowy spółki.

W odróżnieniu od regulacji obowiązujących w spółkach osobowych oraz w spółce cywilnej, w polskim systemie prawnym dotychczas brakowało instytucji pozwalającej wspólnikowi spółki kapitałowej wypowiedzieć umowę spółki. Podstawowym sposobem ustąpienia wspólnika ze spółki kapitałowej pozostaje zbycie jego praw udziałowych. Nieistnienie płynnego i zorganizowanego rynku praw udziałowych niepublicznych spółek kapitałowych może jednak prowadzić do tego, że praktyczne znaczenie zbycia praw udziałowych jako każdorazowo skutecznego mechanizmu wyjścia ze spółki jest dalece wątpliwe (jest to także powiązane z różnorodnymi ograniczeniami zbywalności praw udziałowych przewidzianymi często w statucie lub umowie spółki – Bąk & Rutkowski, 2021, s. 37).

W tym kontekście należy wspomnieć o prawie wspólnika do wystąpienia do sądu z żądaniem rozwiązania spółki z o.o. z ważnych przyczyn (tak art. 271 pkt 1 k.s.h.). Instrument ten wprawdzie pozwala na wyjście wspólnika ze spółki z o.o., ale jednocześnie prowadzi do unicestwienia bytu prawnego spółki. Wśród ważnych przyczyn prowadzących do sądowego rozwiązania spółki wymienia się m.in. niemożliwość osiągnięcia celu spółki (przyczyna ta została wprost zapisana w art. 271 pkt 1 k.s.h.), powtarzające się uporczywe naruszanie praw wspólniczych jednego ze wspólników czy istotny konflikt występujący pomiędzy wspólnikami (Radwan, 2016, s. 64–67). Na tle art. 271 pkt 1 k.s.h. – dostrzegając niedogodności związane z brakiem osobnej regulacji prawnej, pozwalającej na wyjście wspólnika ze spółki z o.o. bez konieczności uzyskania zgody większości wspólników i jednoczesnego unicestwienia bytu prawnego spółki – w doktrynie pojawiają się próby dopuszczenia mechanizmu wystąpienia wspólnika ze spółki na jego żądanie bez likwidacji spółki, bazujące na wnioskowaniu *a maiori ad minus*. Zwolennicy tego poglądu argumentują bowiem, że skoro możliwe jest unicestwienie spółki na podstawie art. 271 pkt 1 k.s.h., a w rezultacie ustąpienie wszystkich wspólników, to tym bardziej dopuszczalne powinno być ustąpienie tylko jednego ze wspólników (Radwan, 2016, s. 68). Dodatkowo, w celu wzmocnienia argumentacji, zwolennicy tego poglądu wskazują na możliwość stosowania zasady swobody umów z art. 353¹ k.c. oraz zasady dopuszczalności wypowiedzenia zobowiązań bezterminowych o charakterze ciągłym (Radwan, 2016, s. 68; Kappes, 2015, s. 39–40; Zdanikowski,

2020, s. 162). Taki pogląd nie jest powszechnie akceptowany w piśmiennictwie i judykaturze⁴ i raczej wymagałby jednoznacznej ingerencji ustawodawcy⁵. W efekcie należy stwierdzić, że dotychczas w polskim systemie prawnym nie było przepisów, które *expressis verbis* przyznawałyby wspólnikowi prawo wyjścia ze spółki kapitałowej z jego własnej inicjatywy⁶.

Zagadnienia ogólne związane z ustąpieniem akcjonariusza ze spółki

Z dniem 1.07.2021 r.⁷ weszły w życie regulacje dotyczące prostej spółki akcyjnej. Wśród nowych rozwiązań zaproponowanych przez ustawodawcę na szczególną uwagę zasługuje wspomniany już środek prawny w postaci ustąpienia akcjonariusza ze spółki.

Przepis art. 300⁵⁰ § 1 k.s.h. przyznaje akcjonariuszowi prawo wystąpienia do sądu z żądaniem, aby ten orzekł ustąpienie akcjonariusza ze spółki wówczas, gdy zachodzi ważna przyczyna uzasadniona stosunkami panującymi pomiędzy akcjonariuszami lub pomiędzy spółką a ustępującym wspólnikiem, skutkująca rażącym pokrzywdzeniem akcjonariusza ustępującego. Z żądaniem orzeczenia ustąpienia ze spółki może jedynie wystąpić pokrzywdzony akcjonariusz. Ustąpienie akcjonariusza ze spółki jest antydyskryminacyjnym instrumentem ochrony mniejszości, który chronić ma „uciskanego” akcjonariusza przed byciem kwalifikowanym „więźniem spółki”⁸. Prosta spółka akcyjna jest bowiem spółką niepubliczną, w rezultacie czego nie ma rynku zbytu dla akcji dyskryminowanego akcjonariusza zamierzającego wystąpić ze spółki, co może prowadzić do nadużyć oraz prób wymuszania na nim sprzedaży akcji po bardzo zaniżonej cenie. Instrument ten prowadzi do całkowitego ustania stosunku członkostwa. Przepis art. 300⁵⁰ k.s.h. nie daje bowiem podstaw do częściowego ustąpienia akcjonariusza poprzez nabycie jedynie części akcji ustępującego akcjonariusza (Poprawski, 2022, s. 24; Mazgaj, 2023, uwagi do art. 300⁵⁰, nb. 9).

Warto zauważyć, że zarówno na etapie prac legislacyjnych⁹, jak i aktualnie w doktrynie (Maciąg, 2021, uwagi do art. 300⁵⁰, pkt 5) pojawiają się głosy krytyczne odnośnie do braku wyraźnego, ustawowego zastrzeżenia, że instytucja ustąpienia akcjonariusza służy jedynie ochronie akcjonariuszy mniejszościowych. Sugeruje się przy tym, że ustawodawca powinien – analogicznie do *reverse squeeze out*, o którym mowa w art. 4181 k.s.h. – przewidzieć limity ograniczające zastosowanie tego środka prawnego odnoszące się do liczby posiadanych akcji przez podmiot zamierzający z niego skorzystać. W literaturze wskazuje się na ryzyko polegające na tym, że z pozwem o orzeczenie ustąpienia akcjonariusza wystąpi większośćowy akcjonariusz, co w konsekwencji może doprowadzić do stanu niewypłacalności spółki, która jest przecież odpowiedzialna solidarnie z pozostałymi akcjonariuszami za zapłatę ceny wykupu akcji. Co więcej – zdaniem części przedstawicieli doktryny – orzeczenie o ustąpieniu akcjonariusza większościowego może prowadzić do po-

krzywdzenia wierzycieli danej spółki (Maciąg, 2021, uwagi do art. 300⁵⁰ k.s.h., pkt 4).

Przekonujący jest jednak prezentowany w piśmiennictwie pogląd, zgodnie z którym ustąpienie akcjonariusza jest środkiem ochrony akcjonariuszy mniejszościowych w takim znaczeniu, że skorzystać z niego może jedynie akcjonariusz niekontrolujący spółki (Głowacki, 2022, s. 40). Różnorodny akcjonariusz kontrolujący spółkę z pewnością nie może sobie samemu czynić krzywdy. W szczególności trudno racjonalnie zakładać zaistnienie sytuacji, w której akcjonariusz dysponujący decydującym wpływem na wyniki głosowań w ramach walnego zgromadzenia oraz obsadę organów zarządczo-nadzorczych mógłby tak ukształtować stosunki między akcjonariuszami lub między spółką a tymże akcjonariuszem (sobą samym), aby mogło to doprowadzić do rażącego pokrzywdzenia tegoż akcjonariusza (art. 300⁵⁰ § 1 k.s.h.). Nawet gdyby taki dominujący akcjonariusz podejmował niekorzystne dla siebie decyzje w ramach wykonywania swoich uprawnień korporacyjnych w spółce albo dopuszczał niekorzystne dla siebie działania władz spółki – na których obsadę ma decydujący wpływ – to trudno taką sytuację postrzegać jako ważną przyczynę skutkującą rażącym pokrzywdzeniem tegoż akcjonariusza w myśl zasady „chcącemu nie dzieje się krzywda” (*volenti non fit iniuria*).

Ostateczną decyzję co do ustąpienia akcjonariusza ze spółki podejmuje każdorazowo sąd. Sąd powinien zatem wnikliwie badać, czy faktycznie zachodzą okoliczności (tj. „ważne przyczyny”) uzasadniające orzeczenie ustąpienia akcjonariusza. Konieczność przeprowadzenia postępowania sądowego stanowi *de facto* mechanizm chroniący przed ewentualnymi nadużyciami tej instytucji ze strony akcjonariuszy.

Brak jednoznacznego przypisania kompetencji do wystąpienia z żądaniem orzeczenia o ustąpieniu ze spółki akcjonariuszom mniejszościowym wiąże się z daleko posuniętą swobodą w zakresie kształtowania treści umowy prostej spółki akcyjnej oraz potencjalnych przywilejów związanych z akcjami. Możliwość realnego sprawowania kontroli nad spółką nie zawsze musi być prostą konsekwencją posiadania większościowego pakietu akcji. Spółkę może kontrolować akcjonariusz posiadający wprowadzić mniejszościowy pakiet akcji, które jednak pozostają istotnie uprzywilejowane co do głosu lub też wyposażony w dodatkowe mechanizmy wzmacniające jego kontrolę nad spółką (*control enhancing mechanisms*) – np. uprawnienia indywidualne akcjonariusza (art. 300²⁸ k.s.h.). W konsekwencji podstawową przesłanką uzyskania kompetencji wystąpienia z żądaniem ustąpienia ze spółki jest brak sprawowania kontroli nad spółką, gdyż tylko w tej sytuacji akcjonariusz może stać się ofiarą dyskryminacji ze strony spółki lub pozostałych akcjonariuszy. Innymi słowy tylko w odniesieniu do akcjonariusza niekontrolującego spółki może zaistnieć ważna przyczyna uzasadniona stosunkami między akcjonariuszami lub między spółką a akcjonariuszem ustępującym, skutkująca rażącym pokrzywdzeniem akcjonariusza ustępującego (art. 300⁵⁰ k.s.h.). Sprawowanie kontroli lub współkontroli (wraz z innymi akcjonariuszami) nad spółką wyklucza więc możliwość domagania się ustąpienia ze spółki, gdyż uniemożliwia zaistnienie ważnej przyczy-

ny skutkującej rażącym pokrzywdzeniem akcjonariusza, który sam realnie współkształtuje swoją pozycję w spółce (Bąk & Rutkowski, 2021, s. 39).

Przesłanki wystąpienia z żądaniem ustąpienia ze spółki

Przepis art. 300⁵⁰ § 1 k.s.h. stanowi, że ustąpienie akcjonariusza ze spółki możliwe jest wówczas, gdy zachodzi „ważna przyczyna uzasadniona stosunkami między akcjonariuszami lub między spółką a akcjonariuszem ustępującym, skutkująca rażącym pokrzywdzeniem akcjonariusza ustępującego”. Układ stosunków korporacyjnych pomiędzy ustępującym akcjonariuszem a akcjonariuszami kontrolującymi spółkę lub samą spółką musi być więc tego rodzaju, że w sposób fundamentalny narusza on interesy akcjonariusza ustępującego. Pojęcie ważnej przyczyny na gruncie analizowanego przepisu odnosi się do sytuacji, w której, po pierwsze, akcjonariusz ustępujący nie ma jakiegokolwiek istotnego wpływu na decyzje podejmowane w spółce. Po drugie, dotychczasowe decyzje podejmowane przez spółkę lub akcjonariuszy kontrolujących spółkę na tyle poważnie naruszają interesy akcjonariusza ustępującego, że dalsze pozostawanie w spółce w przeważającej mierze utraciłoby dla niego jakikolwiek sens, gdyż nie może on realizować zakładanych wcześniej celów. Po trzecie, decyzje podejmowane przez spółkę lub kontrolujących ją akcjonariuszy są sprzeczne z zasadami etyki lub dobrymi obyczajami czy też interesem spółki. Po czwarte, ten stan rzeczy ma zasadniczo trwały charakter – tj. nie odnosi się do jednej wyizolowanej sytuacji, lecz wielu działań spółki lub akcjonariuszy ją kontrolujących, które pozwalają prognozować, że będą się one powtarzać w przyszłości. Decydujące znaczenie ma więc rażące, długoterminowe i sprzeczne z dobrymi obyczajami nieuwzględnianie interesu akcjonariusza ustępującego w decyzjach podejmowanych przez spółkę lub akcjonariuszy kontrolujących spółkę. Przepisy nie wymagają, aby okoliczności te były zawinione przez akcjonariuszy kontrolujących spółkę lub samą spółkę (Poprawski, 2021; Zdanikowski, 2020, s. 167). Zastosowanie art. 300⁵⁰ § 1 k.s.h. należy zatem ograniczyć do nadzwyczajnych okoliczności (Głowacki, 2022, s. 38). Oceny, czy w danym przypadku zaszła ważna przyczyna, należy dokonywać z uwzględnieniem okoliczności konkretnego przypadku (Poprawski, 2022, s. 24).

Wśród przykładów potencjalnych ważnych przyczyn ustąpienia akcjonariusza wskazać można długoterminowe prowadzenie przez akcjonariuszy kontrolujących spółkę działalności ewidentnie sprzecznej z interesami spółki, naruszanie przez tych akcjonariuszy zasad uczciwości, lojalności, łamanie przez nich obowiązujących przepisów prawa bądź postanowień umowy spółki (Kozieł, 2020, uwagi do art. 300⁵⁰ k.s.h., nb. 3), które to działania istotnie i negatywnie wpływają na interesy ustępującego akcjonariusza. Innym przykładem mogą być czynności spółki lub akcjonariuszy ją kontrolujących, które mają na celu całkowitą marginalizację pozycji ustępującego akcjonariusza¹⁰, nieetyczne nadużywanie

rządów większości, dyskryminowanie jednego z akcjonariuszy, celowa emisja nowych akcji nastawiona na rozwodnienie akcji jednego akcjonariusza wbrew zasadom etyki, zaangażowanie kluczowych akcjonariuszy w konkurencyjny projekt innej spółki, bezprawne udostępnianie wypracowanych przez spółkę rozwiązań technologicznych lub kluczowych tajemnic przedsiębiorstwa innemu podmiotowi czy nieuzasadniona gospodarczo, wieloletnia tezauryzacja zysku w spółce, w rezultacie czego akcjonariusz mniejszościowy pozbawiany jest możliwości otrzymania dywidendy. Potencjalną ważną przyczyną ustąpienia ze spółki może być także przekazywanie akcjonariuszom kontrolującym spółkę ukrytych wypłat zysków pod pozorem transakcji pozakorporacyjnych (np. handlowych czy usługowych)¹¹.

W prostej spółce akcyjnej założonej celem prowadzenia nastawionej na zysk działalności gospodarczej przez pojęcie „rażącego pokrzywdzenia akcjonariusza” (art. 300⁵⁰ § 1 k.s.h.) rozumieć należy poważne naruszenie jego interesów majątkowych. Przysługujące mu uprawnienia udziałowe co do zasady chronią bowiem jego interes majątkowy. Na ustępującym akcjonariuszu nie ciąży jednak konieczność wykazania wysokości poniesionej szkody¹².

Wyłącznie subiektywne odczucia i przekonania akcjonariusza o jego pokrzywdzeniu przez spółkę bądź innych akcjonariuszy nie powinny być wystarczającą okolicznością pozwalającą na skorzystanie z art. 300⁵⁰ § 1 k.s.h. Konieczne jest bowiem obiektywne przesądzenie, że doszło w konkretnym przypadku do „rażącego” naruszenia interesów akcjonariusza ustępującego (Kozieł, 2020, uwagi do art. 300⁵⁰, nb. 3).

Przesłanką ustąpienia akcjonariusza ze spółki jest wyłącznie ważna przyczyna uzasadniona stosunkami między akcjonariuszami lub między spółką a akcjonariuszem ustępującym. Przesłanką ustąpienia akcjonariusza nie mogą więc być inne ważne przyczyny, których źródłem nie są relacje pomiędzy akcjonariuszami lub akcjonariuszem ustępującym i spółką. Nie będą zatem takimi przesłankami jakiejkolwiek ważne okoliczności leżące wyłącznie po stronie akcjonariusza ustępującego – a więc np. jego choroba uniemożliwiająca dalsze angażowanie się w sprawy spółki¹³. Ważną przyczyną w rozumieniu analizowanego przepisu nie są również problemy gospodarcze spółki, gdyż zasadniczo dotyczą one każdego z akcjonariuszy, a ich źródłem nie są relacje wewnętrzne korporacyjne (Zdanikowski, 2020, s. 166; Keler, 2021, uwagi do art. 300⁵⁰, pkt 1).

Wątpliwe jest, by za samodzielną ważną przyczynę na gruncie analizowanego przepisu można było uważać niewypełnianie przez spółkę zobowiązań umownych łączących spółkę z ustępującym akcjonariuszem, utrudnianie bądź wykluczanie akcjonariusza z uczestnictwa w organach spółki (Głowacki, 2022, s. 39) czy konflikt istniejący pomiędzy większościami akcjonariuszami a ustępującym akcjonariuszem (Zdanikowski, 2020, s. 166). Na podobnej zasadzie trudności w osiągnięciu konsensu w zakresie bieżącego prowadzenia spraw spółki, wynikające z różnic osobowościowych między akcjonariuszami, utrata zaufania pomiędzy akcjonariuszami (Głowacki, 2022, s. 38) czy też trwały konflikt pomiędzy akcjonariuszami (Mazgaj, 2023, uwagi do art. 300⁵⁰, nb. 4) raczej nie są ważną przyczyną ustąpienia ze spółki.

Samodzielnie okoliczności tego typu należą do stosunkowo typowych ryzyk i niedogodności związanych z uczestnictwem w spółce prawa handlowego oraz obrocie gospodarczym. Okoliczności te mogą być jednym z elementów złożonego stanu faktycznego, który ostatecznie będzie stanowić ważną przyczynę uzasadniającą ustąpienie akcjonariusza ze spółki, jednak same w sobie nie mogą być tak traktowanie (Mazgaj, 2023, uwagi do art. 300⁵⁰, nb. 3).

Procedura i skutki ustąpienia akcjonariusza ze spółki

Ustąpienie akcjonariusza ze spółki wymaga, aby sąd wydał w tym zakresie stosowne orzeczenie. Z art. 300⁵⁰ § 2 k.s.h. wynika, że powództwo powinno być złożone zarówno przeciwko prostej spółce akcyjnej, jak i przeciwko wszystkim pozostałym akcjonariuszom według miejsca siedziby spółki. Legitymację bierną posiadają zatem spółka oraz pozostali akcjonariusze. Oznacza to, że postępowanie w przedmiocie ustąpienia akcjonariusza ze spółki może toczyć się jedynie łącznie przeciwko prostej spółce akcyjnej oraz pozostałym akcjonariuszom (Poprawski, 2022, s. 24; Zdanikowski, 2020, s. 167; Głowacki, 2022, s. 40–41). Tym samym po stronie pozwanych – stosownie do art. 72 § 2 k.p.c.¹⁴ – zachodzi współuczestnictwo konieczne. Co więcej, z tego względu, że wyrok sądu powinien dotyczyć niepodzielnie wszystkich współuczestników, wystąpi jednocześnie współuczestnictwo jednolite, o którym mowa w art. 73 § 2 zd. 1 k.p.c. (Poprawski, 2022, s. 24; Zdanikowski, 2020, s. 167; Głowacki, 2022, s. 42). W rezultacie wydane orzeczenie będzie adresowane do wszystkich podmiotów legitymowanych biernie.

Sytuacja ta może prowadzić do istotnego wydłużenia postępowania sądowego. Zbycie akcji przez któregośkolwiek z pozwanych będzie bowiem oznaczać konieczność pozwania nabywcy akcji w miejsce dotychczasowego pozwanego (Zdanikowski, 2020, s. 168). Wydanie orzeczenia przez sąd również nie będzie jeszcze oznaczać zakończenia całej procedury ustąpienia akcjonariusza ze spółki. Rola sądu ogranicza się bowiem jedynie do orzeczenia ustąpienia akcjonariusza, ustalenia ceny, po której akcje zostaną wykupione, oraz określenia terminu uiszczenia ceny. Cena wykupu akcji powinna odpowiadać wartości godziwej, ustalonej przez sąd na dzień doręczenia pozwu. Wartość godziwa akcji uwzględnia więc realną wartość spółki. W przypadku zatem, gdyby prosta spółka akcyjna nie posiadała jakiegokolwiek majątku, cena wykupu odzwierciedlałaby tę okoliczność (Poprawski, 2022, s. 25).

Na podstawie wyroku dochodzi do powstania stosunku zobowiązaniowego pomiędzy spółką a akcjonariuszem ustępującym, na mocy którego spółka ma obowiązek zapłacić cenę za akcje, a ustępujący akcjonariusz ma obowiązek zbyć wszystkie swoje akcje na rzecz spółki. Za zapłatę ceny kupna akcji ustępującego akcjonariusza solidarną ze spółką odpowiedzialność ponoszą wszyscy pozostali akcjonariusze spółki. Co do zasady spełnienie obu świadczeń powinno nastąpić jednocześnie (art. 488 § 1 k.c.). Z chwilą zapłaty ceny

akcjonariusz ustępujący powinien więc przenieść na spółkę swoje akcje. W dalszej kolejności prosta spółka akcyjna powinna – mocą odrębnego porozumienia – przenieść akcje ustępującego akcjonariusza na pozostałych akcjonariuszy (Mazgaj, 2023, uwagi do art. 300⁵⁰, nb. 13; Poprawski, 2022, s. 26).

Wykupu akcji posiadanych przez akcjonariusza ustępującego dokonuje wprawdzie spółka, niemniej jednak działa ona na rachunek pozostałych akcjonariuszy, proporcjonalnie do liczby posiadanych przez nich akcji. Spółka, wykupując akcje ustępującego akcjonariusza, działa jako nabywca pośredni. Spółce przysługuje zatem roszczenie w stosunku do wszystkich pozostałych akcjonariuszy o zwrot ceny kupna oraz nabycie akcji ustępującego akcjonariusza. Należy przyjąć, że odpowiedzialność wszystkich pozostałych akcjonariuszy za zwrot ceny kupna jest solidarna także wobec spółki pośredniczącej w odkupie akcji od ustępującego akcjonariusza (art. 300⁵⁰ § 4 zd. 2 k.s.h.). Pozostali w spółce akcjonariusze nabywają akcje od spółki pośredniczącej w odkupie akcji ustępującego akcjonariusza proporcjonalnie do liczby dotychczas posiadanych akcji.

Dyskusyjną kwestią jest ustalenie, w którym momencie dochodzi do przejścia akcji na prostą spółkę akcyjną. Przepis art. 300⁵⁰ § 1 k.s.h. stwierdza bowiem, że sąd może orzec ustąpienie akcjonariusza ze spółki, natomiast z art. 300⁵⁰ § 3 k.s.h. wynika, iż „akcje posiadane przez akcjonariusza ustępującego podlegają wykupowi”. Na tle wskazanych przepisów należy stwierdzić, że w przypadku ustąpienia akcjonariusza nabycie jego akcji przez prostą spółkę akcyjną następuje z chwilą wpisu do rejestru akcjonariuszy (Zdanikowski, 2020, s. 169–170; odmiennie: Poprawski, 2022, s. 26). Wpis do rejestru akcjonariuszy w tej sytuacji ma zatem charakter konstytutywny (art. 300³⁷ § 2 k.s.h.). W myśl art. 300⁵⁰ § 4 zd. 1 k.s.h. wykupu akcji posiadanych przez akcjonariusza ustępującego dokonuje spółka na rachunek pozostałych akcjonariuszy, proporcjonalnie do liczby posiadanych przez nich akcji.

W przedmiotowej sprawie dochodzi zatem do nabycia akcji własnych spółki w przypadkach określonych w ustawie (art. 300⁴⁷ § 1 pkt. 5 k.s.h.). Nabycie to ma charakter pochodny i translatywny (Poprawski, 2022, s. 26). Konieczne jest zatem złożenie przez spółkę i ustępującego akcjonariusza oświadczeń woli w przedmiocie zbycia akcji w wykonaniu wyroku o ustąpieniu akcjonariusza ze spółki. Sam wyrok prowadzi natomiast do powstania między spółką a ustępującym akcjonariuszem stosunku prawnego zbliżonego do umowy sprzedaży o skutku wyłącznie zobowiązującym. Rozporządzenie akcjami w wykonaniu takiego zobowiązania wymaga jednak odrębnej czynności prawnej rozporządzającej. Oświadczenie powinno – pod rygorem jego nieważności – przyjąć formę dokumentową właściwą dla zbycia akcji (art. 300³⁶ § 4 k.s.h.; Zdanikowski, 2020, s. 171).

W piśmiennictwie prezentowany jest odmienny od powyższego pogląd, zgodnie z którym już z chwilą uprawomocnienia się wyroku sądu dochodzi do automatycznego przejścia akcji na samą spółkę (Poprawski, 2022, s. 26; Mazgaj, 2023, uwagi do art. 300⁵⁰, nb. 10; Dumkiewicz, 2020, uwagi do art. 300⁵⁰, pkt 3). Z poglądem tym nie sposób jednak się zgodzić. Brak

dla niego wystarczających podstaw normatywnych, a przede wszystkim generowałby on dla ustępującego akcjonariusza potężne ryzyko. Ustępujący akcjonariusz traciłby bowiem przysługujące mu prawa udziałowe już z chwilą uprawomocnienia się wyroku, nie mając gwarancji uzyskania w terminie zapłaty za swoje akcje. W konsekwencji należy przyjąć, że do nabycia akcji ustępującego akcjonariusza przez spółkę nie dochodzi automatycznie z chwilą uprawomocnienia się wyroku sądu, lecz dopiero po wykupie akcji z chwilą wpisu do rejestru akcjonariuszy (Zdanikowski, 2020, s. 169–170; Pinior, 2022, s. 674). Utrata statusu akcjonariusza będzie następować z chwilą przeniesienia akcji na spółkę przez ustępującego akcjonariusza (Pinior, 2022, s. 674). Przepis art. 300⁵⁰ k.s.h. – odmiennie niż art. 300⁴⁹ § 2 k.s.h. (dotyczącego sądowego wyłączenia akcjonariusza ze spółki) – nie pozwala na odpowiednie stosowanie art. 269 k.s.h., z którego jednoznacznie wynika, że wspólnika prawomocnie wyłączonego ze spółki uważa się za wyłączonego ze spółki już od dnia doręczenia mu pozwu. Brak zatem odpowiedniego stosowania art. 269 k.s.h. skłania do opowiedzenia się za poglądem, zgodnie z którym prawomocne orzeczenie sądu o ustąpieniu akcjonariusza ze spółki nie prowadzi jeszcze do utraty statusu akcjonariusza przez akcjonariusza ustępującego (Pinior, 2022, s. 674; odmiennie: Poprawski, 2022, s. 26; Mazgaj, 2023, uwagi do art. 300⁵⁰, nb. 10; Dumkiewicz, 2020, uwagi do art. 300⁵⁰, pkt 3). Należy także zauważyć, że instytucja ustąpienia akcjonariusza ze spółki w pewien sposób przypomina tryb postępowania w przypadku przymusowego odkupienia akcji, o którym mowa w art. 418¹ k.s.h. Trzeba odnotować, że w ramach przymusowego odkupienia akcji ustawodawca *expressis verbis* przewidział, iż akcjonariusze, których akcje podlegają odkupieniu, zachowują wszystkie uprawnienia wynikające z akcji do dnia uiszczenia całej sumy odkupu (art. 418¹ § 6 k.s.h.). W tym kontekście racjonalne – jako uwzględniające interesy akcjonariusza ustępującego – jest przyjęcie stanowiska, zgodnie z którym utrata statusu akcjonariusza powinna następować z chwilą przeniesienia akcji na spółkę (Pinior, 2022, s. 674).

Odpowiedzialność solidarna z tytułu zapłaty tej ceny wykupu akcji ustępującego akcjonariusza przypisana jest zarówno spółce, jak i pozostałym akcjonariuszom (tak art. 300⁵⁰ § 4 k.s.h.). Ustępujący akcjonariusz może zatem dochodzić zapłaty od wszystkich pozostałych akcjonariuszy bądź od

spółki w całości lub w części, z tym że zapłata przez którykolwiek ze wskazanych podmiotów zwalnia pozostałych. Interesującym zagadnieniem jest wpływ braku zapłaty ceny wykupu na skuteczność ustąpienia akcjonariusza. W odróżnieniu od art. 267 § 1 k.s.h. ustawodawca nie przewidział w art. 300⁵⁰ k.s.h. sankcji bezskuteczności ustąpienia akcjonariusza wówczas, gdy pozostali akcjonariusze bądź spółka nie uiszcza ceny wykupu (Poprawski, 2022, s. 26). W konsekwencji należy stwierdzić, że orzeczenie o ustąpieniu akcjonariusza prowadzi jedynie do powstania stosunku zobowiązaniowego pomiędzy spółką (oraz pozostałymi akcjonariuszami) i ustępującym akcjonariuszem. Utrata statusu udziałowcy przez ustępującego akcjonariusza uwarunkowana jest złożeniem przezeń oświadczenia woli w przedmiocie zbycia akcji na rzecz spółki. W praktyce z reguły będzie to oznaczać utrzymanie statusu udziałowca przez ustępującego akcjonariusza do momentu uzyskania ceny sprzedaży akcji na rzecz spółki. Konsekwencją orzeczenia sądu w przedmiocie ustąpienia akcjonariusza jest nie tylko powstanie roszczenia ustępującego akcjonariusza o zapłatę ceny za wszystkie swoje akcje wobec spółki i pozostałych akcjonariuszy, ale także powstanie wzajemnego roszczenia spółki wobec ustępującego akcjonariusza o zbycie na jej rzecz wszystkich jego akcji.

Konkluzje

Instytucja ustąpienia akcjonariusza ze spółki jest nadzwyczajnym instrumentem, chroniącym mniejszościowego akcjonariusza prostej spółki akcyjnej przed nieetycznymi i dyskryminacyjnymi działaniami samej spółki lub akcjonariuszy kontrolujących spółkę, które w sposób trwały i poważny naruszają jego interesy. Jest to więc instytucja przewidziana do stosowania w szczególnie drastycznych przypadkach. Ustąpienia akcjonariusza ze spółki nie powinno się postrzegać jako uniwersalnego rozwiązania problemu bycia więźniem spółki – a więc ogólnej, powszechnie dostępnej alternatywy dla zbycia akcji niepublicznej spółki w warunkach braku płynnego rynku dla jej akcji. W takim ujęciu instytucja ustąpienia akcjonariusza z prostej spółki akcyjnej zasługuje w pełni na aprobatę.

Przypisy/Notes

¹ W niniejszej publikacji przez „wspólnika” należy rozumieć także „akcjonariusza” w prostej spółce akcyjnej i spółce akcyjnej.

² Szerzej o pojęciu więźnia spółki: Pęczek-Tofel & Tofel, 2010, s. 46–47.

³ Companies Act 2006 (2006, c. 46). <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>.

⁴ Tak: Moskała, 2021, s. 35 – autor ten stoi na stanowisku, że wypowiedzenie umowy spółki z o.o. jest niedopuszczalne, a jedynym ustawowym instrumentem pozwalającym na opuszczenie spółki jest powództwo o jej rozwiązanie.

⁵ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z 12.01.2018 r., sygn. II CSK 207/17.

⁶ Tak też: Bąk & Rutkowski, 2021, s. 39.

⁷ Na mocy przepisów ustawy z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1655).

⁸ Dotychczas w spółkach kapitałowych wyjście z pozycji więźnia spółki było możliwe poprzez zastosowanie w spółce z o.o. powództwa o rozwiązanie spółki (art. 271 pkt 1 k.s.h.), zob. Mazgaj, 2023, uwagi do art. 300⁵⁰, nb. 1). W spółce akcyjnej ewentualnym instrumentem służącym temu samemu celowi jest instytucja przymusowego odkupu z art. 418¹ k.s.h.

⁹ Zob. załącznik nr 1 do raportu z konsultacji z 26.10.2018 r. projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (UD 154), pkt 139.

¹⁰ Zob. Ministerstwo Rozwoju (2019, listopad), *Przewodnik po prostej spółce akcyjnej*, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiM08LD_Jj1AhVxwIsKHR1TBskQFnoECA4QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.gov.pl%2Fattachment%2Fce1013ce-cc55-4921-88e1-3dca7c7b82ce&usq=AOvVaw12GOIXR9Zld_qQDrbrKsxu (04.01.2022 r., s. 28).

- ¹¹ Zob. Uzasadnienie do Projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw wniesiony do Sejmu, 12.02.2019, VIII kadencja, druk sejm. nr 3236, s. 58.
- ¹² Inaczej: Głowacki, 2022, s. 39; por. wyrok Sądu Najwyższego z 17.06.2010 r., sygn. III CSK 290/09.
- ¹³ Zob. Uzasadnienie do Projektu..., jw.; Wawer, 2022, uwagi do art. 300⁵⁰ k.s.h., nb. 2.
- ¹⁴ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2023 r., poz. 1550 ze zm.) – dalej: k.p.c.

Bibliografia/References

Literatura/Literature

- Almlöf, H. (2022). Regulation of shareholder exits in closely held companies – reflections from Sweden. *European Company and Financial Law Review*, 19(2), 175–202. <https://doi.org/10.1515/ecfr-2022-0007>
- Bąk, P., & Rutkowski, T. (2021). Zakres ochrony wspólnika mniejszościowego w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością. *Przegląd Prawa Handlowego*, (4).
- Dumkiewicz, M. (2020). *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Wolters Kluwer.
- Fleischer, H. (2017). The law of close corporations. W: M. Schauer, & B. Verschraegen (red.), General Reports of the XIXth Congress of the International Academy of Comparative Law Rapports Généraux du XIXeme Congres de l'Académie Internationale de Droit Comparé. *Ius Comparatum – Global Studies in Comparative Law*, 24, 319–350. https://doi.org/10.1007/978-94-024-1066-2_13
- Głowacki, R. (2022). Powództwo o ustąpienie akcjonariusza. *Przegląd Prawa Handlowego*, (1).
- Herbet, A. (2008). W: A. Szajkowski (red.), *Prawo spółek osobowych. System Prawa Prywatnego*. Tom 16. C.H.Beck.
- Kappes, A. (2015). Uwolnienie „więźnia korporacyjnego” spółki z o.o. poprzez wypowiedzenie udziału w spółce. *Przegląd Prawa Handlowego*, (10).
- Keler, G. (2021). W: R. Adamus, & P. Malinowski (red.), *Prosta spółka akcyjna. Komentarz*. Wolters Kluwer.
- Kozieł, G. (2020). *Prosta spółka akcyjna. Komentarz do art. 300¹–300¹³⁴ KSH*. C.H.Beck.
- Maciąg, P. (2021). W: M. Kożuchowski, & M. Macieszczak (red.), *Prosta spółka akcyjna. Komentarz ze wzorami*. Wolters Kluwer.
- Mazgaj, M. (2023). W: Z. Jara (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. C.H.Beck.
- Moskała, P. (2021). W sprawie dopuszczalności wypowiedzenia umowy spółki z o.o. *Przegląd Prawa Handlowego*, (12).
- Pęczek-Tofel, A., & Tofel, M. S. (2010). „Wyjście” wspólnika lub akcjonariusza ze spółki kapitałowej. *Przegląd Prawa Handlowego*, (7).
- Pfenniger, M. (2009). W: J. K. Kostkiewicz, P. Nobel, I. Schwander, & S. Wolf (red.), *OR Schweizerisches Obligationenrecht*. Orell Fuessli.
- Piniór, P. (2022). Ochrona praw akcjonariuszy mniejszościowych a prawo ustąpienia akcjonariusza. W: Sz. Byczko, A. Kappes, B. Kucharski, & U. Promińska (red.), *Non omne quod licet honestum est: studia z prawa cywilnego i handlowego w 50-lecie pracy naukowej Profesora Wojciecha Jana Katnera*. Wolters Kluwer.
- Poprawski, R. (2021, 22 lipca). Możliwość ustąpienia akcjonariusza. *Rzeczpospolita*, dział Raporty RZ.
- Poprawski, R. (2022). Ustąpienie akcjonariusza z prostej spółki akcyjnej. *Przegląd Prawa Handlowego*, (5).
- Radwan, A. (2016). *Ius dissentientium. Granice konsensusu korporacyjnego i władzy większości w spółkach kapitałowych*. C.H.Beck.
- Wawer, M. (2022). W: J. Bieniański i in., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. C.H.Beck.
- Veziroglu, C. (2008). Buy-out of the oppressed minority's shares in joint stock companies: A comparative analysis of Turkish, Swiss and English law. *European Business Organization Law Review*, 19, 527–540. <https://doi.org/10.1007/s40804-018-0103-9>
- Zdanikowski, P. (2020). Resignation of a shareholder of a simple joint-stock company. *Studia Prawnicze KUL*, (4), 159–178. <https://doi.org/10.31743/sp.9224>

Akty prawne/Legal acts

- Companies Act 2006. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>
- Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2023 r., poz. 1550 ze zm.)
- Ustawa z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1655).

Inne źródła/Other sources

- Ministerstwo Rozwoju. (2019, listopad). Przewodnik po prostej spółce akcyjnej. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiM08LD_Jj1AhVxwIsKHR1TBskQFnoECA4QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.gov.pl%2Fattachment%2Fce1013ce-cc5-4921-88e1-3dca7c7b82ce&usg=AOvVaw12GOIXR9Zld_qQDrbrKsXu
- Uzasadnienie do Projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw wniesiony do Sejmu, 12.02.2019, VIII kadencja, druk sejmowy nr 3236.
- Załącznik nr 1 do raportu z konsultacji z 26.10.2018 r. projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (UD 154).

Prof. dr hab. Tomasz Sójka

Profesor nauk prawnych na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Prof. dr hab. Tomasz Sójka

Professor of legal sciences at Adam Mickiewicz University in Poznań.

Dr Agata Dasiewicz

Doktor nauk prawnych, radca prawny, doradca podatkowy. Specjalizuje się w prawie handlowym oraz prawie podatkowym. Autor publikacji w tych dziedzinach.

Dr Agata Dasiewicz

Doctor of laws, attorney at law, tax advisor, specialist in commercial and tax law. Author of publications in these areas.